

Opozycja polityczna: jej funkcje i znaczenie we współczesnym świecie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film + Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Paweł Marczewski, Dawid Sześciło, *Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna? Uprawnienia opozycji parlamentarnej*, Warszawa 2017.
  - Źródło: Krzysztof Sobczak, *Prof. Garlicki: to raczej nie jest moment konstytucyjny*, 6.10.2017 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

- Źródło: *JOW. Implikacje polityczne i ustrojowe*, 2.06.2015 r., dostępny w internecie: wiernipolsce1.wordpress.com [dostęp 8.06.2020 r.].
- Źródło: Marta Bazan, *Oficjalna Opozycja Jej Królewskiej Mości w Wielkiej Brytanii*, dostępny w internecie: repozytorium.uni.wroc.pl [dostęp 8.06.2020 r.].
- Źródło: Anna Leszkowska, *Konkurencja? Wrogość? Partnerstwo?*, 25.09.2017 r., dostępny w internecie: sprawynauki.edu.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

Opozycja polityczna: jej funkcje i znaczenie we współczesnym świecie

Protest posłów opozycji podczas 33. posiedzenia Sejmu VIII kadencji

Źródło: Nieznany fotograf z/pracujący dla Platformy Obywatelskiej, licencja: CC BY-SA 2.0.

Współczesne demokracje liberalne bazują na rywalizacji partii politycznych. Partie starają się realizować swoje programy polityczne, nawiązując do doktryn, które są podstawą budowania ich programów. Nawet jeśli we współczesnych państwach różnice między prawicą i lewicą ulegają zatarciu w obszarze społeczno-gospodarczym, to często są podkreślane w wymiarze kulturowym i w postrzeganiu roli państwa narodowego. Zmieniły się płaszczyzny rywalizacji politycznej, z socjoekonomicznej na kulturową, choć problemy ingerencji socjalnej państwa w życie społeczne nadal pozostają elementem różnicującym. Trudno wyobrazić sobie państwo demokratyczne bez różnych opinii i poglądów, najczęściej reprezentowanych przez partie polityczne. Taki model funkcjonowania państwa oznacza, że przedstawiciele partii sprawują władzę, realizując jej program lub pozostają w opozycji, wskazując na błędy popełniane przez rządzących. Demokracja oznacza jednak, że po każdym wyborach możliwa jest wymiana (alternacja) władzy. To oznacza, że opozycja stanie się partią rządzącą. W jaki sposób powinna się do tego przygotować? Czy krytyka rządzących wystarczy, by uzyskać przychylność wyborców? W państwach o skonsolidowanej demokracji nie tylko proponuje konkretne rozwiązania, ale również w przypadku długofalowych decyzji strategicznych popiera rządzących.

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie opozycji.

- Scharakteryzujesz formy działalności opozycyjnej.
- Porównasz możliwości sprawcze opozycji parlamentarnej i pozaparlamentarnej.
- Dostrzeżesz zagrożenia płynące z funkcjonowania partii antysystemowych.

Przeczytaj

W państwach demokratycznych opozycja jest elementem systemu partyjnego. W zależności od poziomu poparcia społecznego dla poszczególnych partii politycznych tworzą one **opozycję parlamentarną** lub **pozaparlamentarną**. Reprezentacja w parlamencie zależy zarówno od wyniku wyborów, jak i od ordynacji wyborczej. W przypadku ordynacji proporcjonalnych partie, które nie przekroczą klauzuli zaporowej, pozostają poza parlamentem. Systemy większościowe również sprzyjają reprezentacji dużych ugrupowań. Partie parlamentarne, nawet będąc w opozycji, mają dużo większe szanse na wpływanie na decyzje władz.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Czym jest opozycja?

Opozycją parlamentarną nazywamy grupy polityczne lub frakcje parlamentarne, nieuczestniczące z różnych względów w tworzeniu rządu. Odnoszą się one krytycznie do działań rządzących i proponują własną alternatywę programową i personalną. Celem tych działań jest przejęcie władzy na podstawie uregulowań konstytucyjnych. Opozycję tworzą ugrupowania, które w większości spraw dotyczących państwa zajmują stanowisko krytyczne wobec rządzącej większości, ale powstrzymują się od działań destrukcyjnych, niezgodnych z konstytucją i regułami gry parlamentarnej.

Funkcje opozycji

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Funkcje kontroli i krytyki rządu przez ugrupowania opozycyjne mogą się wyrażać w formie konstruktywnego wotum nieufności wobec całego rządu lub poszczególnych ministrów, ale mogą to być również działania pozytywne. Zaliczamy do nich: proponowanie własnych projektów ustaw, wprowadzanie poprawek do projektów przedstawianych przez rządzących czy wysuwanie kandydatów na stanowiska polityczne lub urzędy kontroli prawa.

W demokracjach ustabilizowanych istnieje niepisana umowa między opozycją a rządzącymi, że niektóre urzędy w państwie lub parlamencie są całkowicie apolityczne lub wybiera się na nie przedstawiciele partii opozycyjnych. W sprawach niebudzących kontrowersji lub ważnych dla długofalowych interesów państwa może dochodzić również do współpracy opozycji z partią rządzącą, a więc uczestniczy ona również w rządzeniu. Realizacja tej

funkcji staje się bardziej zauważalna przy rządach mniejszościowych, które bez współpracy z częścią opozycji byłyby niezdolne do podejmowania decyzji.

Oceń znaczenie opozycji parlamentarnej i jej wpływ na działania rządu.

W zależności od systemu partyjnego funkcjonującego w danym państwie, czy jest dwupartyjny lub wielopartyjny, rola opozycji parlamentarnej sprawdza się najczęściej do tworzenia gabinetu fantomowego (gabinet cieni). Przykładem działania tego typu gabinetu jest system brytyjski. W Wielkiej Brytanii funkcjonuje system dwupartyjny, co oznacza, że alternacja władzy odbywa się między Partią Konserwatywną a Partią Pracy. W takiej sytuacji można przewidzieć, która partia ma największą szansę na wymianę rządzących. Dlatego premierem-cieniem zawsze jest lider partii opozycyjnej, natomiast członkowie tej partii są mianowani na ministrów. Wówczas wyborca, głosując na określoną partię, zna nie tylko jej program, ale również premiera i ministrów, którzy zasiądą w jego rządzie. Poza tym, co również jest tradycją anglosaską, jeśli rząd przygotowuje znaczące z punktu widzenia polityki państwa decyzje, np. dotyczące polityki międzynarodowej, dochodzi do wspólnych uzgodnień ugrupowania rządzącego i opozycyjnego. W ten sposób można zagwarantować ciągłość ochrony interesów państwa i jego polityki. Taka sytuacja jest jednak możliwa przede wszystkim w bipolarnym układzie politycznym. W systemie dwupartyjnym utrudnione jednak jest pełnienie kontrolnej funkcji opozycji. Premier nie jest zależny od większości parlamentarnej, tylko od wewnętrznych decyzji partii rządzącej. Skoro i tak partia ma większość parlamentarną, a rząd składa się z jednej partii, to opozycja nie jest w stanie odwołać premiera.

W przypadku systemu wielopartyjnego tworzenie rządów fantomowych jest bardzo trudne. Rząd powstaje najczęściej po wyborach w wyniku rozmów koalicyjnych, dlatego niełatwo ustalić skład Rady Ministrów w sytuacji, kiedy nie wiadomo, jakie partie będą go tworzyć. W takich systemach partyjnych występuje opozycja antyrządowa. Wyborca popierający dane ugrupowanie nie może mieć pewności, że jego lider zostanie premierem. Jednak w większości państw regułą stało się powierzanie funkcji szefa rządu liderowi partii, która wygrała wybory, nawet jeśli ugrupowanie to musi tworzyć koalicję. Wyborca może również wybrać ugrupowanie opozycyjne, którego lider nie ma szans na przewodzenie rządowi, ale może mieć wpływ na jego program jako znaczący (jedyne) koalicjant.

Porównaj możliwości wpływu ugrupowań opozycyjnych na politykę państwa w różnych systemach partyjnych.

Prawa opozycji w parlamentach wybranych państw europejskich

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zaproponuj rozwiązania podnoszące uprawnienia opozycji w polskim parlamencie.

Modele opozycji

Opozycję parlamentarną można również charakteryzować pod kątem stosunku do rządzących. We współczesnych demokracjach można wskazywać na dwa modele opozycji.

Opozycja konfrontacyjna

Reprezentant mniejszości niewspółpracujący na żadnej płaszczyźnie z rządzącymi.

Opozycja kooperacyjna

Tworząca sojusze i zawierająca porozumienia polityczne w określonych kwestiach z rządem.

Modele te odzwierciedlają układ w systemie politycznym.

Konfrontacja

W państwach o skonsolidowanej demokracji opozycja konfrontacyjna występuje przede wszystkim w [systemie westminsterskim](#). Jednak w parlamentach państw anglosaskich przewidziano wiele mechanizmów ułatwiających współdziałanie odrębnych i rywalizujących między sobą partii politycznych. Przywódcy obu największych ugrupowań mają podobne prawa jako przedstawiciele administracji publicznej. Lider partii rządzącej to przecież premier, a lider partii opozycyjnej to potencjalny premier stojący na czele gabinetu cieni. Dyskusje w parlamencie są bardzo ostre, ale merytoryczne.

W przypadku spolaryzowanych scen politycznych funkcją opozycji politycznej jest przede wszystkim kontrola rządu. Polega ona na krytyce jego działań pojawiającej się np. w mediach. Ważnym elementem sceny politycznej, pomagającej w realizowaniu tej funkcji, są wolne i niezależne media. Merytoryczna dyskusja i wskazywanie popełnianych przez rządzących błędów, niekompetencje ministrów pokazywane w sposób spokojny i bez emocji, skutkują możliwością naturalnego przejmowania władzy przez gabinet cieni. Przedstawiciele opozycji są świadomi decyzji podejmowanych przez władzę i mogą

merytorycznie oceniać jej działania. W takiej sytuacji opozycja nie ma potrzeby zbyt bliskiego **kooperowania** z rządem. W państwach o ustabilizowanej demokracji funkcjonuje jednak tzw. minimum konsensualne między rządem a opozycją, zwłaszcza jeśli różnice programowe nie są zbyt duże. W modelach konfrontacyjnych możliwe jest przyjmowanie dobrych pomysłów opozycji przez partię rządzącą lub poparcie dla właściwych decyzji rządzących przez opozycję. Obie strony spolaryzowanej sceny politycznej charakteryzują się jednak merytorycznym przygotowaniem do rządzenia oraz poczuciem odpowiedzialności za państwo. Są one również kontrolowane przez świadomych obywateli, którzy oceniają obie strony sceny politycznej w kolejnych wyborach.

Kooperacja

Kooperacyjna opozycja polityczna jest zjawiskiem powszechnym w większości zachodnich demokracji. Stopień kompromisu politycznego jest zależny od relacji wewnątrz systemu partyjnego. **Koalicje rządowe** są tworzone na podstawie porozumienia między partiami politycznymi przeważnie z tej samej rodziny politycznej, podobnymi programowo. W takich parlamentach może nastąpić polaryzacja sceny politycznej na dwa obozy lub wewnętrzny podział systemu partyjnego na partie lojalne wobec systemu politycznego, które będą konstruktywną wobec rządzących opozycją, partie półlojalne, tzn. takie, które dążą do zmiany regulacji konstytucyjnych zgodnie z zasadami państwa prawa, i partie antysystemowe, których głównym celem jest radykalna zmiana sposobu rządzenia, odejścia od zasad **demokracji liberalnej** na każdy możliwy sposób. Takie partie, najczęściej o skrajnych, prawicowych lub lewicowych programach, są przeważnie izolowane przez pozostałych uczestników gry politycznej. Ich marginalizacja polega przede wszystkim na braku potencjału koalicyjnego i niechęci do wchodzenia z nimi w jakiegokolwiek uzgodnienia programowe. Kooperacyjna opozycja polityczna to ugrupowania, które wchodzą do parlamentów. W zależności od wzajemnych relacji między rządzącymi a opozycją mogą stanowić wzmocnienie pozytywnych działań władz lub ich krytykę. I jedna, i druga strona sceny politycznej w swoich działaniach zdaje sobie sprawę z konieczności rozliczenia się ze swoich działań parlamentarnych przed wyborcami. Ważne jest jednak dla funkcjonowania demokracji liberalnej, aby także wyborcy pamiętali o swoich prawach do rozliczania polityków. Wszelkie działania parlamentarne są oceniane przez zwolenników poszczególnych ugrupowań politycznych ze względu na ich skuteczność, dlatego w przypadku braku porozumienia z rządzącymi lub jeśli próbują oni wprowadzić swoje decyzje wbrew uregulowaniom prawnym, opozycja stosuje czasami tzw. **obstrukcję parlamentarną**, czyli działania określonej grupy deputowanych, które zmierzają najczęściej do zerwania obrad parlamentu, zakłócenia regulaminowego trybu jego funkcjonowania lub też uniemożliwienia podjęcia przez parlament jakichkolwiek decyzji. Działania takie to np. blokowanie dostępu do mównicy sejmowej, zagłuszanie wystąpień poselskich, masowe zgłaszanie się do głosu i wypowiedzi, które nie wiążą się z prowadzoną debatą, a także mnożenie wniosków mających wydłużyć debatę, opuszczanie sali posiedzeń na czas głosowania. Formy działania opozycji w kooperacyjnym modelu wynikają bezpośrednio

z poziomu kultury politycznej, charakteryzującej zarówno polityków, jak i społeczeństwo. Im wyższy poziom kultury politycznej, tym większe umiejętności porozumienia i współpracy między różnymi ugrupowaniami, a także wspólny bojkot partii antysystemowych.

Porównaj możliwości wpływu na proces decyzyjny w obu modelach opozycji.

Opozycja pozaparlamentarna

W państwach demokracji liberalnej, gdzie obowiązują zasady **pluralizmu politycznego** i możliwość swobodnego zrzeszania się, istnieją również ugrupowania należące do opozycji pozaparlamentarnej. Można zaliczyć do niej nowe ugrupowania związane ze zmianami cywilizacyjnymi i potrzebą wskazywania na nowe rozwiązania polityczne. Ugrupowania te, np. partie Zielonych, w kolejnych elekcjach mogą stać się partiami parlamentarnymi i wchodzić w skład koalicji wyborczych. Ich program jest najczęściej uzupełniany o kwestie socjalne i prawa obywatelskie. Są częścią kooperacyjnej opozycji politycznej i koalicji rządowych.

Poza parlamentem często pozostają także partie antysystemowe. Przedstawicielami opozycji pozaparlamentarnej mogą być również ruchy i organizacje społeczne, krytykujące model rządów reprezentowany w parlamencie. Może to być opozycja antysystemowa, zwolennicy ograniczania demokracji liberalnej w imię silnego państwa lub zwolennicy skrajnych doktryn politycznych.

Najczęściej jednak działalność pozaparlamentarnej opozycji przejawia się w organizowaniu manifestacji ulicznych, które mogą mieć przebieg pokojowy, ale również mogą prowadzić do zamieszek. Pluralizm polityczny i możliwość działań parlamentarnych daje możliwość uniknięcia przeniesienia konfliktu politycznego na ulicę. Ważne jest więc, aby większość społeczeństwa czuła się reprezentowana przez partie parlamentarne. Równie istotne są relacje opozycji z koalicją w parlamencie i świadomość wpływu partii opozycyjnych na właściwe kształtowanie prawa. Kooperacja parlamentarna i merytoryczna dyskusja w spolaryzowanym systemie partyjnym to główne gwarancje trwałości rozwiązań demokratycznych i pokojowego rozwiązywania sporów.

Wymień możliwości działania opozycji pozaparlamentarnej w Polsce. Podaj przykłady tych działań.

Słownik

demokracja liberalna

rodzaj demokracji przedstawicielskiej charakteryzujący się wolnymi i uczciwymi wyborami oraz pluralizmem politycznym, utożsamiany z demokracją parlamentarną; w konstytucjach państw demokracji konstytucyjnej zapisano wiele praw i wolności przysługujących ich obywatelom i innym osobom przebywającym na terytorium państwa; decyzje podejmowane w demokracji liberalnej nie mogą naruszać praw mniejszości

koalicja rządowa

porozumienie partii politycznych w celu powołania wspólnego rządu; rząd koalicyjny tworzony jest z reguły wówczas, gdy żadna z partii nie ma w parlamencie bezwzględnej większości czy innej liczby przedstawicieli wymaganej dla rządów, a rządy sprawowane przez rząd mniejszościowy byłyby mało stabilne

kooperacja partyjna

system partyjny występujący w państwach demokratycznych, charakteryzujący się istnieniem wielu partii politycznych, rywalizujących ze sobą w okresie przedwyborczym, jednak po wyborach wszystkie lub większość partii współpracuje ponad podziałami, tworząc koalicyjny rząd, działający zgodnie z ustaleniami międzypartyjnymi

obstrukcja parlamentarna

określenie dotyczące zachowań mniejszości członków parlamentu, które mają na celu uniemożliwienie prowadzenia obrad lub podjęcia przez parlament (komisje parlamentu) uchwał, wykorzystujących legalne środki procedury parlamentarnej, np. dużą liczbę długich wystąpień w debacie, zgłaszanie wielu wniosków formalnych lub poprawek i żądanie oddzielnych głosowań, a także opuszczanie sali obrad, aby – wskutek tzw. zerwania kworum – uniemożliwić dalsze postępowanie izbie lub komisji

opozycja parlamentarna

zwyczajowa nazwa ugrupowań lub partii politycznych, które przegrały ostatnie wybory, nie wchodzi w skład rządu, a zasiadają w parlamencie

opozycja pozaparlamentarna

partie polityczne i organizacje społeczne, które nie mają reprezentacji w parlamencie, ponieważ ich wynik wyborczy był zbyt mały i nie udało im się przekroczyć klauzuli zaporowej

pluralizm polityczny

w państwach demokratycznych jedna z zasad funkcjonowania parlamentarnych systemów partyjnych, polegająca na istnieniu dwóch lub więcej partii politycznych reprezentujących różne programy i orientacje, walczących o zdobycie władzy w państwie

populizm

tendencja społeczno-polityczna (nasilenie określonych przekonań i zachowań), charakteryzująca się wiarą w mądrość i uczciwość prostego człowieka, niechęcią do wykształconych elit, specjalistów, ekspertów, przywiązaniem do prostych wyjaśnień i rozwiązań oraz roszczeniowym stosunkiem do państwa i wyższych warstw społecznych

system westminsterski

model demokracji, w którym występują: koncentracja władzy wykonawczej (jednopartyjny rząd), dominacja rządu nad parlamentem, dwupartyjność, zbliżony program wyborczy partii, pluralizm grup interesu, większościowy i dysproporcjonalny system wyborczy, asymetryczność bikameralizmu (większą rolę odgrywa izba niższa), centralizm i utylitaryzm, konstytucyjna elastyczność i ogólnie elastyczność reguł, na podstawie których funkcjonuje system polityczny, kontrola banku przez rząd

Film + Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z miniwykładem prof. Roberta Alberskiego na temat roli opozycji w parlamencie i państwie. Następnie wykonaj zadania.

Trwa wczytywanie danych...

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DAQnV3yXa>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Rola opozycji w państwie.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Sprawdź i wskaż, w jakich państwach współpraca opozycji i koalicji wynika z oczekiwań społecznych.

Polecenie 2

Zapoznaj się w wypowiedzią prof. Roberta Alberskiego na temat różnorodności opozycji i wykonaj ćwiczenie.

Trwa wczytywanie danych...

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DAQnV3yXa>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

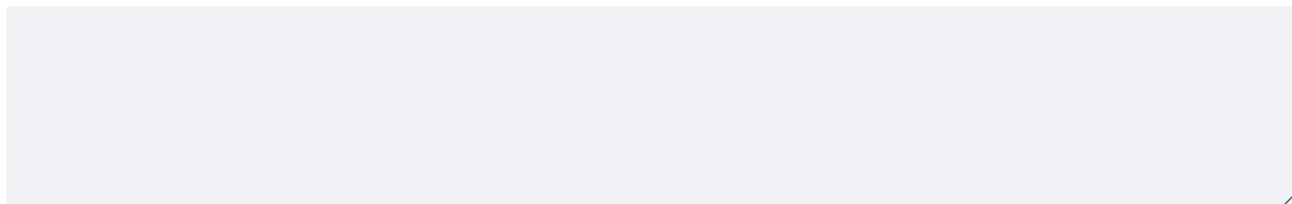
Film nawiązujący do treści materiału Opozycyjna różnorodność.

Ćwiczenie 3

Zajmij stanowisko: Który model opozycji przedstawiony przez prof. Alberskiego jest twoim zdaniem lepszy? Swoją opinię poprzyj przynajmniej dwoma argumentami.

Polecenie 3

Zapoznaj się z mapą myśli. Uzupełnij ją o przykłady konkretnych działań z historii polskiej opozycji.

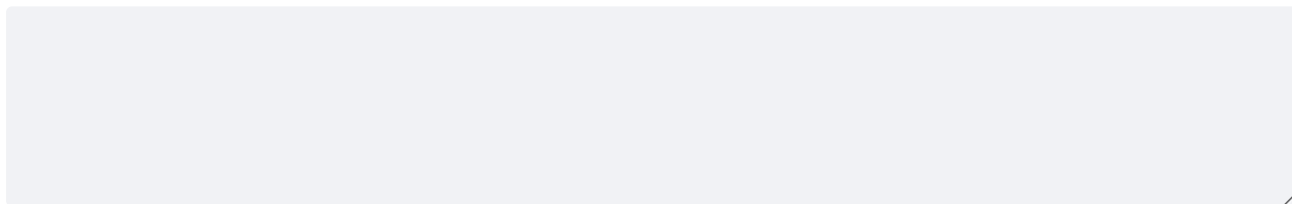
- Co dziś może opozycja[br]parlamentarna w Polsce?
  - Interpelacje i zapytania poselskie[br] Rząd jest zobowiązany do odpowiedzi w ciągu 21 dni.
  - Zapytania w sprawach bieżących [br]na wniosek klubu parlamentarnego [br]lub grupy co najmniej 15 posłów[br]Obowiązek udzielenia przez rząd odpowiedzi[br] na każdym posiedzeniu sejmu.
  - Inicjatywa ustawodawcza[br]Co najmniej 15 posłów.
  - Prawo zgłaszania poprawek [br]do projektów ustaw i uchwał.
  - Prawo składania wniosków mniejszości do sprawozdań komisji sejmowych.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 4

Oceń rolę opozycji przy kształtowaniu systemów politycznych (konstytucji) państw demokratycznych.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Paweł Marczewski, Dawid Sześciło

Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna?

Uprawnienia opozycji parlamentarnej

Argumentem, który przytacza się jako ostateczną rację za zagwarantowaniem istnienia opozycji w ustrojach demokratycznych, jest zapobieganie przemocy ze strony rządzących. „Im mniejsze ograniczenia dla kontestowania [poczyznań władzy] i im większa inkluzja, tym mniejsze ryzyko przymusu”, pisał klasyk badań nad opozycją Robert A. Dahl. Przyznawał wprawdzie, że dowody na poparcie tej tezy oparte są jedynie na wrażeniach i przeczuciach, ale podkreślał jednocześnie, że żaden ustrój, w którym zapewniona byłaby wolność wyboru władz oraz prawo do kontestowania ich poczyznań, nigdy nie przeprowadził morderczych czystek, jakie miały miejsce w stalinowskiej Rosji, nie wprowadził polityki systematycznej eksterminacji Żydów ani nie rozpoczął mordowania zwolenników poprzedniego reżimu, jak to się stało w Indonezji po wprowadzeniu antykomunistycznej dyktatury. Nie oznacza to, że wszystkie ustroje, w których brakuje gwarancji, że opozycja i głosy krytyczne nie będą prześladowane – z konieczności muszą stać się zbrodnicze. Są jednak ustrojami „podwyższonego ryzyka”, gdzie groźba przymusu, często brutalnego, jest całkiem realna.

Źródło: Paweł Marczewski, Dawid Sześciło, *Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna? Uprawnienia opozycji parlamentarnej*, Warszawa 2017.

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Zdaniem	☐	☐

R. Dahla
istnienie opozycji
w państwach
demokratycznych
gwarantuje
poszanowanie praw
obywatelskich przez
rządzących.

Istnienie opozycji w III
Rzeszy nie
przeszkodziło rządowi
w eksterminacji Żydów.

Antykomunistyczne
dyktatury w Europie
działały, mając poparcie
opozycji
pozaparlamentarnej.

Jak podkreśla
R. Dahl
, w ustrojach
demokratycznych,
w których działa
opozycja, władza nie
wykorzystuje swojej
pozycji do ograniczania
praw mniejszości.

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z memem i wykonaj polecenie.

Źródło: Presidential Press and Information Office, tylko do użytku edukacyjnego.

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Krzysztof Sobczak

Prof. Garlicki: to raczej nie jest moment konstytucyjny

Zasada pluralizmu oznacza nie tylko akceptację dla istniejących różnicowań poglądów i wartości w społeczeństwie. Wymaga też, by owe różnicowania mogły znajdować wyraz w swobodnym – i wzajemnie konkurencyjnym – funkcjonowaniu ugrupowań politycznych, zdolnych do uzyskiwania sukcesu w wyborach, więc zdolnych do sprawowania władzy. Nie daje się z nią pogodzić – prawny bądź faktyczny – monopol władzy jednej partii. Innymi słowy, pluralizm oznacza założenie stałej alternacji między ugrupowaniami rządzącymi i opozycją. Konstytucja nie może oczywiście zadekretować istnienia silnej opozycji. Może jednak i powinna tworzyć gwarancje utrudniające obozowi rządzącemu wykorzystywanie swej aktualnej przewagi do ograniczania roli opozycji i jej szans wyborczych. Nie tylko wymaga to, by – już na poziomie konstytucyjnym – ustalać najważniejsze unormowania prawa wyborczego, ale też, by opierać się pokusie tworzenia takich uregulowań konstytucyjnych, które przekreślą szanse opozycji na wygranie wyborów. Konstytucja ma stanowić gwarancję rzetelności wyborów, a nie instrument służący wypaczaniu woli wyborców.

Źródło: Krzysztof Sobczak, *Prof. Garlicki: to raczej nie jest moment konstytucyjny*, 6.10.2017 r., dostępny w internecie: prawo.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

Wskaż zdania prawdziwe.

- W konstytucji państwa demokratycznego powinien znaleźć się zapis o istnieniu silnego obozu opozycyjnego wobec władzy.

- Jednym z podstawowych zapisów w konstytucji państwa demokratycznego są prawne uregulowania pokojowej wymiany władzy między partiami politycznymi.
- Aby chronić prawa opozycji w państwie demokratycznym, konieczne jest wpisanie do konstytucji zasad prawa wyborczego.
- Zasada pluralizmu politycznego to reguły prawne umożliwiające swobodne działanie opozycji antysystemowej.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” *JOW. Implikacje polityczne i ustrojowe*

Postulowany przez niektóre środowiska polityczne większościowy system wyborczy, przy wykorzystaniu jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW), ma poważne implikacje dla zasady pluralizmu politycznego i roli partii politycznych w systemie politycznym państwa. Przede wszystkim wydaje się, że ten rodzaj wyborów uszczupla krąg wartości związanych z pluralizmem politycznym. Przykłady (brytyjski lub polski senat) wyraźnie pokazują, że system większości zwykłej sprzyja daleko idącej polaryzacji sceny politycznej. System ten narzuca, zgodnie z zasadą określoną przez Maurice'a Duvergera (tzw. efekt Duvergera), głosowanie na ugrupowanie, które ma większą szansę na uzyskanie mandatu (nawet jeśli nie jest ono podmiotem „pierwszego wyboru”, z którego programem i wartościami wyborca w pełni się identyfikuje).

Źródło: *JOW. Implikacje polityczne i ustrojowe*, 2.06.2015 r., dostępny w internecie: wiernipolsce1.wordpress.com [dostęp 8.06.2020 r.].

Oceń, czy konsekwencją wprowadzenia JOW-ów byłoby istnienie konfrontacyjnego modelu opozycji. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Marta Bazan

Oficjalna Opozycja Jej Królewskiej Mości w Wielkiej Brytanii

Podstawowym zadaniem dzisiejszej opozycji JKM jest krytyka rządu JKM. W obecnych czasach Opozycja JKM zazwyczaj nie jest w stanie odsunąć od władzy partii rządzącej, dlatego poprzez przedstawianie własnych alternatywnych rozwiązań i podkreślanie błędów rządu dąży do uzyskania jak największego elektoratu. Opozycja nazywana jest również „lojalną”, co współcześnie oznacza, że krytyka rządu nie może prowadzić do podważenia racji stanu i podstawowych zasad ustrojowych.

Źródło: Marta Bazan, *Oficjalna Opozycja Jej Królewskiej Mości w Wielkiej Brytanii*, dostępny w internecie: repozytorium.uni.wroc.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

Dokończ zdanie.

W Wielkiej Brytanii Opozycja jej Królewskiej Mości...

- jest uznawana za opozycję destruktywną, ponieważ przede wszystkim prowadzi działania krytykujące rząd.
- nie ma prawnych możliwości obalenia rządu i przejęcia władzy przez partię opozycyjną.
- ma na celu przekonanie do swojego programu jak największej liczby obywateli i przejęcie władzy.
- nie jest ugruntowana w strukturze państwowej.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Anna Leszkowska

Konkurencja? Wrogość? Partnerstwo?

Opozycja może być konstruktywna lub destruktywna w zależności od tego, jak układają się relacje między nią i partiami rządzącymi. Mogą one kształtować się na zasadzie konkurencji w stosunku do partii rządzących i rządu albo na zasadzie współpracy z nimi, przy czym różnie układają się proporcje między konkurencją a współpracą. Zazwyczaj w normalnie funkcjonującym parlamencie i państwie opozycja jest konkurencją dla ugrupowań rządzących i zarazem współpracuje z nimi w celu doskonalenia zarządzania państwem i dla dobra społeczeństwa. W sytuacjach ekstremalnych opozycja może przybrać postać opozycji totalnej. Trudno znaleźć jakąś definicję takiej opozycji, ale z kontekstów wypowiedzi, w których to wyrażenie się pojawia, wynika, że taka opozycja neguje wszystko, co robi partia rządząca lub rząd, i *a priori* nie zgadza się na żadne pomysły przedstawiane przez ugrupowania rządzące. Jej jedynym i najważniejszym celem jest przeciwstawianie się wszelkim inicjatywom rządu, które albo opozycja, albo społeczeństwo uważa za złe, i doprowadzenie do upadku rządu – przedwczesnego lub w następnych wyborach parlamentarnych. Taka sytuacja ekstremalna pojawia się w wyniku rządów totalitarnych lub autorytarnych.

Źródło: Anna Leszkowska, *Konkurencja? Wrogość? Partnerstwo?*, 25.09.2017 r., dostępny w internecie: sprawynauki.edu.pl [dostęp 8.06.2020 r.].

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Opozycja totalna neguje	☐	☐

wszystkie decyzje koalicji rządzącej i stara się odpowiadać na potrzeby społeczeństwa.		
W państwach demokratycznych trudno znaleźć sytuację, w której można liczyć na współpracę rządu z opozycją.	☐	☐
Ważnym celem opozycji totalnej jest doprowadzenie do upadku rządu.	☐	☐
Działania opozycji są zawsze odpowiedzią na postępowanie rządzących, zależą od poziomu kultury politycznej partii i społeczeństwa.	☐	☐

Ćwiczenie 7

Przeanalizuj ilustrację i wykonaj polecenie.

Źródło: Andrzej Krauze, dostępny w internecie: wpolityce.pl [dostęp 18.06.2020 r.], tylko do użytku edukacyjnego.

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się ze zdjęciem i wykonaj polecenie.

Źródło: Roberto Pasini, dostępny w internecie: flickr.com, licencja: CC BY-SA 2.0.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Opozycja polityczna – jej funkcje i znaczenie we współczesnym świecie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

X. Kontrola władzy.

Uczeń:

4) wyjaśnia funkcje opozycji politycznej w systemie politycznym; przedstawia procedury, które służą opozycji do kontroli działań rządu;

5) rozróżnia podstawowe rodzaje opozycji; analizuje – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania jej praw; rozważa kwestię trafności dyskursu opozycji dotyczącego ograniczania jej praw.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie opozycji politycznej;
- charakteryzuje różnice między opozycją parlamentarną i pozaparlamentarną;
- przedstawia sposoby działania ugrupowań opozycyjnych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- debata oxfordzka;

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Lekcja przeprowadzana metodą debaty oxfordzkiej na temat: „Czy opozycja w państwie demokratycznym jest potrzebna?”. Na jednym z poprzedzających tę lekcję spotkań nauczyciel powinien przedstawić uczniom temat, przydzielić im odpowiednie role i w razie potrzeby wyjaśnić metodę.

2. Nauczyciel może również zaproponować obejrzenie filmu (multimedium). Podczas przygotowania do debaty uczniowie powinni korzystać z informacji zawartych w e-materiale oraz innych źródeł, a także współpracować podczas przygotowywania argumentacji.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel zaprasza uczniów do debaty. Na początku prosi, by przygotowali salę, czyli ustawili w odpowiedni sposób krzesła i stoliki. Przez losowanie przydziela im role – jednego marszałka, jednego sekretarza, czterech mówców propozycji, czterech opozycji; reszta klasy to publiczność. Wyznacza też czas na przygotowanie argumentów.

2. Następnie odbywa się debata na temat: „Czy opozycja w państwie demokratycznym jest potrzebna?”.

3. Uczniowie dyskutują, a nauczyciel czuwa nad przebiegiem debaty i w razie potrzeby wspomaga marszałka i sekretarza.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel omawia z uczniami rezultaty debaty. Pyta o ich wrażenia, ocenę debaty jako formy rozwiązywania konfliktów, porównanie debaty do innych znanych im sposobów.

2. Jeden z uczniów podsumowuje rolę opozycji w demokracji liberalnej.

Praca domowa:

Uczniowie proszeni są o scharakteryzowanie modelu opozycji w Polsce.

Materiały pomocnicze:

Tomasz Krawczyk, *Opozycja polityczna w państwach demokratycznych*, [w:] *Studia z teorii polityki*, red. Andrzej Czajowski, Leszek Sobkowiak, t. III, Wrocław 2000.

Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut, *Demokracje zachodnioeuropejskie*, Wrocław 2008.

Katarzyna Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2004.

Paweł Marczewski, Dawid Sześciło, *Co wolno opozycji i dlaczego jest potrzebna? Uprawnienia opozycji parlamentarnej*, Warszawa 2017.

Marta Bazan, *Oficjalna Opozycja Jej Królewskiej Mości w Wielkiej Brytanii*, repozytorium.uni.wroc.pl.

Krzysztof Sobczak, *Prof. Garlicki: to raczej nie jest moment konstytucyjny*, prawo.pl.

JOW. Implikacje polityczne i ustrojowe, wiernipolsce1.wordpress.com.

Anna Leszkowska, *Konkurencja? Wrogość? Partnerstwo?*, sprawynauki.edu.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Filmy i mapa myśli mogą być wykorzystane jako inspiracja do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej na temat znaczenia opozycji.